

Ազգային, Բաղաճական, Գրական, Գիտական եւայլն :

Ժող. Տարի, Թիւ

ԾԱԲԱԹ

12/24 Յուլիս 1897

ԾԱԴԻԿ ԾԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ

Կը հրատարակուի այս օրէն սկսեալ Պաղտատեան գրատան կողմէ

Նոր խմբագրութեամբ,

Նոր ուղղութեամբ,

Նոր մատակարարութեամբ:

Ամէն կանխանոց միջոցներ ձեռք առնուած են հրատարակութիւնը անընդհատ շարունակելու համար:

Խմբագրութիւնը ստանձնած է հանրաժանօթ երգիծաբան Յ. Մ. Հաճեանն էֆէնտի, որուն յօդուածները Թերթին մէջ կարեւոր տեղ մը պիտի զբաւեն այսուհետեւ:

Պարունակութիւնը պիտի ըլլայ ազգային, բաղաճական, գրական, եւն, եւն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յակօր էֆ. Հաճեան, որ տեղական կեանքէ հրահանգիչ ու հրապուրիչ վէպեր գրելու մասնագիտութիւնն ունի, Ծաղիկի ներկայ շրջանին մէջ պիտի հրատարակէ իր « Կորուսեալ Կտակը » անուն վէպը՝ այնքան ախորժելի, հետաքրքրաշարժ եւ բարոյալից:

ՊԱՅՄԱՆՔ

ԲԱՅԱՆՈՐԳԱԳԻՆՆ Է

Տարեկան Պոլսոյ հմր. 40, Գաւառաց հմր. 50 դան.
 Վեցամսեայ » » 25, » » 30 »

1 քերթը 30 փարա

Նոր բաժանորդագրութիւնը Թիւի վրայ ըլլալով՝ տարեկան բաժանորդագրինը վճարողները պիտի ստանան 52 Թիւ Ծաղիկի, եւ որ եւ է կերպով վնասուելու տեղի չունին: Այն պարագային որ մեր կամ-

քէն անկախ պատճառներով արգելքի մը հանդիպի Ծաղիկի նոր հրատարակութիւնը, Պաղտատեան գրատունը յանձն կ'առնէ վճարել հատուցանել բաժանորդաց պահանջները:

Բաժանորդք, Թէ վեցամսեայ եւ Թէ տարեկան, իրաւունք պիտի ունենան ձրի ստանալու երբ ներկայացնեն Պաղտատեան Գրատան ընկալագիրը:

100 ԱՅՅԵՏՈՄՍ

լաւ քարտի վրայ եւ ճաշակաւոր տպագրութեամբ:

Բաժանորդագրութեան վերաբերեալ ամէն ընկալագիր պէտք է կրէ Պաղտատեան Գրատան կնիքը:

Աստիճաբար կը խախտուին ստանձնել Ծաղիկի Գործակալութիւնը, իսկ հաճին մեզ խմբագրել իրենց հաւանութիւնը: Ամէն Գործակալ որ 5 բաժանորդ կը գտնէ, ձրի կ'ընդունի Ծաղիկի ամբողջ շրջանին Թիւերը:

Տասն բաժանորդ գտնողը նուէր կը ստանայ Պաղտատեան հրատարակութիւններէն 40 զրշի. արժէքով գիրք:

Հասցէ

Ծաղիկի վերաբերեալ ամէն ինչ պէտք է ուղղել Պաղտատեան Գրատունը, Սուլթան Համամ 14:

ԶԵԿՈՅՑ

ԾԱԴԻԿի ներկայ շրջանը ո՛ր է առնչութիւն չունի նախորդին հետ:

Ուստի չենք ստանձնէր նախորդ շրջանին բաժանորդներու պահանջները վճարել, եւ անոնք որ կ'ուզեն նորէն բաժանորդ ըլլալ Ծաղիկին, պարտին ներկայ շրջանի այս Ա. Թիւէն վճարել:

ԽԱՌՆ ՆԻՒԹԵՐ

Հեռաւոր դարերէ ի վեր երկրիս երեսն աշխարհ խառնաշփոթ վիճակ մը, մարդկան եւ իրաց աշխարհ տարօրինակ տեսիլ մը պարզած չէր թերեւս, ո՛րքան քանի մը տարիներէ եւ մանաւանդ քիչ մը ժամանակէ հետէ՝ Աշխարհ ամբողջ, մարդիկ ու տարերք, կը շարունակեն աւերիչ գործունէութիւն մը տարածել ամէն կողմ։

Յորմէ հետէ պատերազմի փողը հնչեց Չինաստանի, Կոնստանդնուպոլսի երկրին մէջ, արձագանքը՝ հասաւ մինչեւ Ափրիկէի խորերը, մինչեւ Եւրոպա։ Գաղթականացման քաղաքականութիւնն իտալիան մղեց դէպ ի Հապէշաստան ուր, վայրենի համարուած ժողովուրդ մը անակընկալ դասեր տուաւ զեղարուեստասէր Եւրոպացւոց։ Միեւնոյն ժամանակ, խորխոր Սպանիային կը մաքառէր, ինչպէս կը մաքառի տակաւին, Քուպայի բնակչաց դէմ։ Արիւնառու իտալեաներ, քաջագործութեան հրաշալիքներ տեղի կ'ունենան, անհամար քաջ մարդիկներ կը մահանան։ Կը թռի որ, պատերազմի ծարաւը տարափոխիկ է։ Բէրլինէսի հայրենակիցք, եւս առանց ամենափոքր դաս մը քաղելու անցած իրողութիւններէն, կը յանդգնին յատկապէս կոչել բարեկամ մեծագործ անեղութիւն մը։ Այս ձեռնարկին ելքը կ'ըլլայ մահ ու աւեր, յետոյ յուսահատ ու անստոյգ կացութիւն մը։

Նոր աշխարհն՝ այս միջոցներուն՝ հանդարտութեան մէջ կը յարատեւէր։ Բայց կերեւայ որ այն ալ ընդ հուպ պիտի համակուի ոչնչացման ոգւով, որովհետեւ հեռագրական լուրի մը համեմատ, Ուրուկուայի եւ Արժանթինի հանրապետութիւնք մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն զիրար բռնկուելու։

Եւ այս ամենն կը կատարուի, ինչպէս որ մեծ տէրութիւնք ամեն առթիւ կը հաւաստեն, առանց ամենագոյնի վնաս մը պատճառելու խաղաղութեան որ ամբողջ կը պահուի, ամէն ժամանակէ աւելի հաստատ հիմերու վրայ հանգչած...

Մինչ այսպէս մարդիկ որոշած են զիրար չը հասկնալ, մինչ միւս կողմէն ժանտախտն ու հնախաղ ժամանակ չեն տար Քարոնի որ իւր զլուխը քերէ. տարերք ալ կատաղի պատերազմ կը հրատարակեն մարդուն դէմ։ Կրակ կը հարկւարուրէ քանիներ կ'ածխացնէ։ ջուրը՝ ամբողջ աւաններ ու գիւղեր կը քանդէ, օրերով անօթութեան կը դատապարտէ բազմաթիւ տարաբաղդ արարածներ։ Դաշտերը զետացած են, գետերը ծով գարծած։ մարդկային մարմիններ կը լողան ջուրին վրայ. կատարեալ ջրհեղեղ մը, անողոք պատուհաս մը։

Եւ ո՞ր գիտէ թէ ապագայն զեռ ի՞նչ արհաւիրք կը պատրաստէ մարդկութեան։

Ապաշխարեցէ՛ք զի մերձեալ է արքայութիւնն երկնից։

* * *

Հակառակ այս զէպքերու, Ֆրանսա մեծ ոգեւորութեամբ յառաջ կը տանի 1900 ի աիւգերական արուեստահանդէսին պատրաստութիւնները։ Արուեստահանդէսին «Գամբ» կազմելու սահմանուած գործը, ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիք, այսինքն ամենէն ուշագրաւ կամ վիթխա-

րի տարիայն կամ չէնքը, որոշուած չէ տակաւին։ 1889 ի արուեստահանդէսին «Գամբ» չը էյֆէլի աշտարակը որոյ մասին Լ. Թոլսթոյ հետեւեալը գրած է ժամանակին։

«Առանց ամենագոյնի պէտք մը զգացուելու, մինչեւ իսկ առանց պէտքի պէս բան մը մէջ տեղ ըլլալու, ընկերութիւն մը կ'կազմուի, ահագին դառնալու մը կ'ստորագրուի, մարդիկ աշխատութեան կ'սկսին շինութեան հաշիւներ ճշդելու, յատկաձեւեր պնդելու համար։ միլիոնաւոր օրերու աշխատութեան եւ միլիոնաւոր քրտկրամ երկաթ կը գործածուին աշտարակի մը շինութեան։ Երբ այս աշտարակը կ'աւարտուի, միլիոնաւոր անձեր պարտականութիւն կը համարին այս աշտարակին զազալմն ելնել... քանի մը վայրկեան մնալ հոն, սահելով կամ սողալով վայր իջնալ անկէ, եւ այս վերելքներու յաճախութիւնով մարդոց մտքին վրայ այս աշտարակին գործած ապաւորութիւնն է, ուրիշ տեղեր աւելի բարձր աշտարակներ կանգնելու փափագն ու որոշումը։»

Ապահովապէս, այս աշտարակաշինութիւնը Թոլսթոյի ջիգերուն կը դպչի։ Իւր բազմաթիւ գրուածներու մէջ առթիւ չը փախցնէր այս գործին վրայ յարձակելու նոյն ուժգնութեամբ որով կը ձաղկէ ընկերական կարգն ու կանոնը, ամէն բանի մէջ աշխարհիս այժմեայ դրութիւնն ու սովորութիւնները։ Մեծ յոռեսան մ'է Թոլսթոյ. միւսնգամայն բնութեան ջերմեանդ պաշտօղ աւ բնականութեան ջերմ պաշտպան մը, ասոր համար ամեն ինչ հակառակ տեսակէտէ մը կը զիտէր, նման ժան ժաղ Ռուսոյին որ կը փափագէր իւր սկզբնական վիճակին վերադարձնել մարդկութիւնը, բարուց ապականութեան պատճառ համարելով արուեստներն ու գիտութիւնը։ Երեւելի հիմնաւրի երազախոյսներ երկուքն ալ, բնութեան ու ճշմարտին սիրով սողորուած, յափշտակուած մտքեր որք սակայն, հակառակ իրենց նորանշան սկզբնայն մեծ ազդեցութիւն մը կ'ունենան իրենց ժամանակին ու միջավայրին վրայ, որովհետեւ իրենց ըսածներն, իրենց համոզումն որքան ալ անգործադրելի՝ բայց վերջապէս հրապուրիչ ճշմարտութիւններ կը պարունակեն։

Արդ՝ ինչպէս որ Ռուսո չը կարողացաւ արդիւն արուեստներու ու գիտութեան յառաջադիմութիւնը, նոյնպէս ալ կոմս Թոլսթոյ չը յաջողեցաւ ետ կեցնել Ֆրանսացիները, էյֆէլի աշտարակաշինութեան աւելի մեծ գործերու ձեռնարկել։ Այո՛ կոմս, ինչ որ ալ գրես, աշխարհ պիտի շարունակէ ընթանալ իւր սովորական ճամբուն վրայ. Ֆրանսա կամ ուրիշ ազգեր պիտի շարունակեն իրենց խուզարկութիւնն երկրիս եւ երկնից վրայ. ժողովուրդը պիտի պատերազմին միշտ, հակառակ այն դադափարներուն զորս յայտնած ունիս «մի՛ կալ հակառակ չարին» պատուէրին վրայ յորինած զրքովդ, եւ ե՛ս ալ, կոմս, առ ոչինչ զրելով ալքոհոլի եւ ծխախոտի գործածութեան դէմ ըսածներդ, երկու դաւաթ օղի պիտի խմեմ նորէն, այս երեկոյ, այս գաւաթներուն ընկեր տալով պատուական սիկար մը...

* * *

Ներելի ըլլայ թերեւս փոքրիկ «յորելիկ» կոչել այն օրերն ուր մարդիկ սովորութիւն ունին տարին անգամ մը

տօնելու մարդու մը, դէպքի մը յիշատակը: Քիչ օրեր կան, յորելիկներ ունեցանք մենք ալ: Պարոնեանի մահուան տարեդարձն անձայն ու լըռիկ անցաւ, ինչպէս ամէն տարի: Միայն, իւր տաղանդը գնահատողներէն մին, թերթի մը մէջ քանի մը առդեր նուիրեց անոր յիշատակին: անոր մահուան վեցամեակին առթիւ: Պարոնեանի կենսագիրներն ալ մոռացած չ'են, ազգն ալ, իւր որոշող համար հանգանակութեան մը ձեռնարկը յղացողք ալ, Տնտեսական խորհուրդն ալ, առ որ վերջէն յանձնուեցաւ հանգանակութեան գործին քննութիւնը: Փափաքելի էր որ կամ այդ հանգանակութիւնն իրադրութեամբ, կամ ի պաշտօնէ եւ հրապարակաւ ծանուցուէր թէ այդ ձեռնարկը արդիւնք մը չ'է ունեցած: Պարոնեանի, որոշող պաշտօններուն եւ ճշմարտութիւնը յարգողներու իրաւունքն է պահանջել զայս:

Մեր երկրորդ «յորելիկն» էր մեր մի տարեդարձն որ նոյնպէս մոռցուած անցաւ:

Տարիներով այդ «յորելիկ»-ը կատարեցինք, եւ հիմակ տեղի բանաւոր է թերեւս անգիտակից ուրախութեան արտայայտութիւններէ ետ կենալ անյարմար դրութեան մը նկատմամբ:

Մ. Յ. ՍԱՆՏԱԼՃԵԱՆ

ՍԱՆՏՐԲ ՊՈՒՐՆՈՒ

Չեմ յիշեր որ թուականին, սակայն շատ լաւ կը յիշեմ որ Մեռելոցի երկուշաբթի օր մըն էր, Նէնի դարուի թաղը գացի... գերեզմանոց չի հասկցուի, թէ եւ տարբերութիւն մը չունի յաւիտենից հանդստեան վայրէ մը. այսու հանգիւստ ժամանակաւ ամիրաներու բնակավայր մ'էր այս արուարձանը որ այսօր նախկին Նէնի դարուէն իրր յիշատակ նշանախեց մ'անգամ մնացած չէ: Արդ ինչպէս ըսինք, մեռելոցի երկուշաբթի օր մը Նէնի դարու գացինք. եւ տօնի առթիւ դպրոցը դոց ըլլալուն, փոխանակ թաղին համալսարանն այցելելու ուղղակի Սանտրք պոլսնու գացի:

Այս տեղի խանութները քով քովի տասներկու հատ են, ճիշդ առաքելոց թուոյն համապատասխան. որոց տանեացն տխրաշար կը մինարներուն վրայի մշտադալար սէղերն, Ազամ նախահօր անդրանիկ վարուցանէն մնացած ըլլալ կը թուին, որոնք, իրենց ցօղունին վրայ յարատեւ կը չորնան ու կը ծլին:

Սանտրք պոլսնու խանութպաններն տարիին ինն ամիսը ճանճորտութիւն կ'ընեն, իսկ երեք ամիսը մօր-դորտութիւն:

Ամեն խանութ իւր պատշգամբ ունի, եւ այս քայքայուն պատշգամբներուն անկերպարան քեկքեները, աէր վկայ յիշատակութեան արժանի են: ստուգապէս կրնանք ըսել թէ, կարկտանք, այս գորջի կտորներէ ձեռակերտուած քեկքեներէն ծագում առած է:

Այսու հանգիւստ, յիշատի սքանչելի տեսարան ունի այս վայրը, մանաւանդ այս եղանակին որ Ռօտտթոյի հոշակաւոր ձմեռուկին եւ սեխին միակ վաճառատեղին է:

Ամեն օր, կէս օրէն սկսեալ խանութներուն առջին

վերէն վար՝ կանոնաւորապէս, մեզքներու ցուցահանդէս կը բացուի: այնպէս որ օդի չը խմողն անգամ, այս բաղմատեանկ մեզքներէն հրապուրուելով, անկարելի է որ քանի մը հատ օդի չը խմէ: Եւ կան բազմաթիւ անտեսադէտ յաճախորդներ, որոնք քառասուն բարայի չիչ մը օդի բերել կուտան ու մեզքով կուշտ ու կուռ փորերնին կը կշտացնեն, այն աստիճան, որ ալ հարկ չի մնար գիշերուան ճաշի:

Ահա մենք ալ այս խանութներէ միոյն պատշգամբ երթալով հազիւ թէ սեղանի մը առջին նստանք, երկու մաքուր հագուած պարոններ գանձանակ մը դնելով սեղանին վրայ, մին փաղաքուշ ձայնով մը ըսաւ:

— Աղքատախնամին գանձանակն է...:

Տասնոց մը ձեռքի, շնորհակալ եմ մը առի, մեկնեցան, եւ հազիւ թէ սիկառ մը պլորել կը պատրաստուէի, ուրիշ գանձանակ մը դրուեցաւ սեղանին վրայ:

— Տիւրիկի աղքատիկ դպրոցին գանձանակն է:

Այս աղքատիկ դպրոցն ալ հարստացնելու յաւակնութեամբ տասնոցիկ մ'ալ ասոր տուինք. այս միջոցին Տիւրիկի գանձանակակրին ուսին վրայէն ուրիշ գանձանակ մ'ալ իջաւ սեղանիս վրայ:

— Թօ'ի դարու Պայրամ բաշայի դպրոցին գանձանակն է:

— Մենք հոն դպրոց ունի՞նք:

— Չունինք ամա, հատ մը բանալու միտք ունինք: Ըսելիք չի կար, իրենց առաջարկութիւնը քաջալերելու համար տասնոց մ'ալ այս ապագայ բացուելիք դպրոցին տուի, եւ սպասաւորը կանչելով չիչ մը օդի ապրսպելի:

Օդին չեկած, մօրուսաւոր եւ ակնոց դրած գանձանակակիր մը եկաւ:

— Աղգասէր աղաս, Հիսարի հրկիզելոց գանձանակն է, անտես մի առնե՛ր:

— Հիսար ե՞րբ հրդեհ պատահեցաւ:

— Ինչպէս բարեսէր էֆէնտիս, միթէ չէ՞ք յիշեր, ասկից կարծեմ քսան տարի առաջ, գիւղին կէսէն աւելին գրեթէ հրոյ ճարակ եղաւ:

— Աքանչե'լի բարեգործութիւն, քսան տարիէ ի վեր է լուսահոգի հրկիզելոց համար ստա'կ կը հայթայթէք:

— Ի՞նչ ընենք աղգասէր աղաս, մենք ալ պիտի ապրինք:

Ահաւասիկ հարուստներու համար գեղեցիկ օրինակ մը «Ապրեցնելու համար ապրիլ» ինչ որ է, տասնոց մ'ալ այս անխոնջ բարեգործին աւալով ճամբեցինք, սակայն գանձանակները անընդհատ իրարու կը յաջորդէին, որմէ գրպանս գտնուած դոյզն ինչ մանրուկ ստակա անմիջապէս սպառեցաւ եւ քառորդ մը միայն մնաց, եւ մինչդեռ օդի մը խմել կը պատրաստուէի, այս անգամ անգրաւարտիք հագած երկայն հասակ մէկը գանձանակի տեղ գաւաթ մը դնելով սեղանին վրայ, ճօճուն ձայնով մը ըսաւ:

— Անանուն աղքատի մը համար է, տուողն ալ ողջ ըլլայ, չը տուողն ալ:

Բարեբարն ու անտարբերն միանգամայն ողջ ըլլալէ յետոյ, անտարբեր գանուիլ խորհելով ըսի:

- Աստուած օգնէ :
- Երեք զաւակներով հիւանդ պառկած է :
- Եթէ ինծի հարցունես , անհանգիստ մի ընելու բերեամ , թող որ քնանայ :
- Խեղճերը երեք օրէ անօթի են , պատառ մը հաց չունին ուտելու :
- Յաւալի վիճակ , սակայն մանրուկ չունիմ :
- Տասը բարա պակսորնայ քառորդ ալ կ'աւերեմ :
- Ըսելիք չի կար , հարկ եղաւ որ երանելի քառորդս ալ քայքայուի . վերջապէս չերկարեմ , մինչեւ որ չի մը օղիս լմնցուցի , արդէն նիհար դրպաններուս մէջ կուտ մը անգամ չը մնաց . բարեբաղդաբար վաղեմի բարեկամներէս Արաւհամ աղային խանութը նստած էի , որուն չի մը օղիին ստակը պարտք թողուի , համբերատար Յարանելիին նման տուն վերադարձայ :

ՇԵՏԱՔՐՔԻՐ ԴՐԱՑԻՆ

- Կան այնպիսի ընտանիքներ , որ փոխանակ իրենց առանին գործերով զբաղելու , զրացնուն ասան մէջ անցած դարձածն հասկնալ իրենց բան գործ բրածնն :
- Դիմացի կամ քովի տուններն ո՞վ կուզայ , ով կերթայ , հասկնալու համար հողի կուտան եւ բացառապէս կը գտնուի նաեւ այն տեսակ ընտանիք , որ անկրթութեան ծայրն երթալով , ուրիշին տանը մէջ սովորած կենցաղավարութեան խառնուելու ալ կը յանդգնին . բարեբաղդաբար այս տեսակը թէ թուով քիչ է , եւ թէ ընդհանրապէս արժանիք չունին :
- Մեր նկարագիրը վերջնոց առնչելու զիջանիլ չըլլալով , միմիայն հոս պիտի պատկերացնենք զրացեաց միջեւ տեսակ մը լրտեսութիւն , որ կարի պոփալի է :
- Դա ակնհայտ , դէմի դուռը կը զարնեն կոր վազէ , նայէ ով է՞ :
- Աման մարիկ , աս ասեն ով պիտի ըլլայ , ես էքմէքնին ես սախան է :
- Դա ինչուտ պէտք , մէյ մը չընայի՞ս ով է դուռը չալողը :
- Մարիկ , ան քու գիտցածդ չէ , պախալին մանչնէ , եկեր եղիւն շիշէն կուզէ կոր :
- Հեռուներ ըլլայ , մութլալս կէսէ ետքալս տու՝ մասի պիտի տընեն , ան ինչէնի պողազ ունին օր :
- Մայրիկ վազէ եկոյ , քովի հոռմին կէնճին տուննէն պաղնիք կերթան կոր :
- Դա ակնհայտ սանկ կեցիր նայիմ :
- Քովի բէնճիրէնէն նայէիր նէ չէ՞ր ըլլար , ակնհայտ կը ինչ էր հագեր չը տեսայ :
- Ամէն օրուան մէհաճիր խուճաշի պօղիկը հագերէր , քերանճի կէնճին հագած ֆիստանը տեսար :
- Ա՛խ մայրիկ , ան ինչ խրեալս ֆիստան էր . քիչէն քիչ տասը օսկիյի անճախ կըլլայ :
- Աստուծոյ աչկին մեռնիմ , ո՞րկէ ալ կնեն :
- Էր օլ պաշ եառ ըսեր են նէ իրաւ է :
- Քեզի կէօրէ ատանկ լախըրաւներ չի վայլէր , հարըդ լսէ նէ եանի օսկորներդ կը կոտրէ :

- Ես հիմայ պան մը ըսի՞ , ըսել ուզեցի քի սանքիմ ունի կընէ :
- Ուրկէ պիտի ունենայ , երկու տարի է քի էրկնէն զատուած է , տունի քիրա , վրայ կլոխ , պողազ , ասոնք ամէնը կուզէ , ասոնք ելեր են տասը օսկիյոց ֆիստաններ կը հագնին , չիտակը իմին խեղքիս պանը չէ :
- Հէլպէթ ունի օր կընէ կոր :
- Ունենայ նէ դուրսի չամաչըրի կերթայ :
- Ա՞տ ուրկէ հանեցիր մայրիկ , վեց կոճակը էլտիւվէններով , տակէն մուսուլին վրայէն ծանըր կիւփիւռ ֆիստանով չամաչըրի՞ կերթան :
- Հապա ամէն օր ատանկ կը հագուի կը սքուր ուր կերթայ :
- Աման դուն ալ , կէնճը ամիսը մէյ մը անճախ դուրս կելլայ :
- Տահա տոջի օրը ժամը տեսայ :
- Մեղայ Աստուած մեղայ , կէնճը զայէր ժամ ալ չերթայ :
- Դա ինչու ասոր ազտար տէր կելլաս կոր , հետը տեսուեցա՞ր ինչ ըրիր :
- Մեր թարաֆը պիլէ չը նայիր օր հետը տեսուելիմ . . .
- Աս պանին խայլութիւն չունիմ կիտցած ըլլաս հա . . . Դա , դա , նայէ , դիմացինները էրիկ կաննեն կոր :
- Մայրիկ մեղի առ ալ ամենէնք . . .
- Թիւրպէ էրիյին կուտուի՞ որ առնեմ , Միւրաիւմ ըլլար նէ կանէի . . . դա ասդին նայէ , օխա մը տահա թառթել կուտայ կոր :
- Օխան քանի՞ կաննեն կոր աճապ :
- Մարդը քառսուն ըսաւ , անոնք ետսուն տունն , . . դուռնէ ակնիկ սա չուսնը քաշէ :
- Ո՞վ է քի . . .
- Հաճին է , վեր եկոյ Հաճի ակնպար :
- Բարեւ ձեզ ինտոր էք աղէկ էք :
- Ընտոր ըլլանք աղիկ ըսինա , տունէն ինտոր են , չօճուկները բաները աղիկ են :
- Չօճուկները , բաները , ամեննալ աղիկ են , հո՞ս ինչ կայ , ինչ չիկայ :
- Ինչ ըլլայ , քովերնուս հոռմին կէնճը ասոր թախըմ թայֆա պաղնիք կացին , քերանճին հայուն կէնճալ հետերնին , ան անանկ ֆիստան մընէր հագեր օր խեղքի զարար կալիք պան . . .
- Ինք նալ աղւորէ տէ կը վայելցունէ :
- Աման դուն ալ հաճի , ասոր ուրտեղը աղւոր է :
- Աղւոր կըսեմ նէ , ետսմա է :
- Ան խրտար սիւսը ես ալ տամ նէ , ետսմա մնալ ես կըլլամ . . . դա ակնհայտ Հաճիին հայտէ ել խախուէ մը եփէ , ինչ կըսէի կոր , հա դիմացիններնալ , զէյլին եաղւը տու՛մանն ո՞ր կըսես , օխաներով էրիկներ մի կըսես , ճիւղպիւլ մը , ճիւղպիւլ մը օր . . .
- Վարդենին ակնհայտ նշանեց զիտե՞ս :
- Չէ՛ , դա օրի . . .
- Ասաջ օրի՞ համար կը խորագուէր զոր :
- Հասկցայ՞ , կէնէ աղէկ մարդէ եղեր որ խօսքը պանեց , հարանիքնին երբ է աճապ :

— Խապար չեմ, Սիրուն աղան տեսաւ քէօրբիւնին վրայ ան ըսաւ քի Վարդենին անձիկը նշաներէ . . . հիմակու հիմա մնաք բարով, նայիմ տասնին վարօրին կըրնամ հասնիլ :

— Երթաւ բարով, ամենուն ալ զատ զատ բարեւ կընեմ :

Դիտուա վրայ ըսելով Հաճին մեկնեցաւ, մաքին մէջ ունենալով, զրացեաց նոյն օրուան վարմանցը ցուցակը :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ կարօտեցող եւ որոց կեդր. Խնամակալութիւնը, Ս. Յակոբայ Որբանոցին խնամակալութիւնն եւ Ազգ. Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնն՝ վարչութեան որոշմամբ համազումար նիստ ընելով՝ որբանոցում գործին վերայ ինչ ինչ կարգադրութիւններ ըրին :

— Գում. Գարուի չորս միացեալ թաղերու Ազգատանամ ընկերութեան տան եւ վեց ամսեայ համարատութենէն 1896 Յնվր. 6 է մինչեւ ցմէկ Մայիսի 1897 կ'աւելեկանանք թէ՛ սոյն ժամանակամիջոցի մէջ հազարի մօտ հիւանդներ զարմանուած են որոց մէջէն 20ը միայն վախճանած :

— Վաղը Տ. Մեսրոպ Արքեպ. Սուքիասեան Ս. Պատրիարք Հօր հրամանաւ Տիրացու Մարտիրոս Տ. Մահալեան Բաղէշի եւ Կարապետ Տ. Մովսէսեան Պրուստի համար քահանայ պիտի ձեռնադրէ Մայր եկեղեցւոյ մէջ :

— Հոգովեկան աղջկանց Կաթողիկոս Պատրիարքական Փոխանորդի ընտրութիւնը, կը լսենք թէ պիտի կատարուի ի մօտոյ : Արժանաւոր ընտրելիներու մասին թէ՛ մեր կարծիքը եւ թէ՛ կենսական ծանօթութիւններ պիտի հրատարակենք առաջին ատիւն :

— Բաղ. Ժողովոյ նիստերն որ հինգշաբթի օրերն կըլլար, այսուհետեւ որոշուեր է չորեքշաբթի օրերն նիստ ընել : որովհետեւ Փոքր Ասիոյ թղթատարութեան օրերն փոխուած ըլլալով, գաւառները զրկուելիք գրերը նոյն շաբթուան սուրհանդակին չը պիտի կրնայ հասնիլ :

— Բաղէշի եւ Երզնկայի նորընտիր Առաջն. Տեղապահներն հինգշաբթի օրն տեսակցեցան Առաջն. Ս. Պատրիարք Հօր հետ, որոնք յառաջիկայ չարթուան գումարուելիք Խառն Ժողովոյ ալ պիտի ներկայանան :

— Վանի Առաջնորդարանը Ազգակի Ս. Բարթոլոմէոսի վանքին վանահայր կարգեր է Ազգամարա միաբաններէն Արժ. Կարապետ վարդապետը :

— Զմիւռնիա գանուող Տիկին Տիւլպերեան անցեալներն ծովն ինկիր է, եւ խեղդուելու մօտ օգնութեան հասնելով, բարեբաղդաբար աղատեր են :

— Յառաջիկայ չարթու Խառն Ժողով պիտի գումարի եւ պիտի զբաղի մասնաւորապէս Առաջն. խնդիրներով :

— Գում. չէչմէի առժամանակեայ Թաղական Խորհուրդն հրաժարական տուած է :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սրանցաւս կ'ըսէ թէ հաշտութեան բանակցութիւնը գոհացուցիչ վախճանի մէջ հասնելով Օսմ. կառավարութեան եւ Եւրոպական Մեծ Տէրութեանց միջեւ համաձայնութիւն զոյգած է :

Սապակ խոսելով հաշտութեան բանակցութեանց վրայ, կ'ըսէ թէ քսան տարիներէ ի վեր Թուրքիա բնաւ չէ խորհած խախտել իր խաղաղասիրական դիրքէն, բացի

այն պարագայէն ուր իր ամենանուիրական իրաւունքները կը բռնաբարուին : Կրետէի խնդիրը ապացոյց է Կայս. կառավարութեան խաղաղասիրական զգացումներուն. անկեղ կարող էր քանի մը գունդեր զրկելով Կրետէ, խեղդել ապստամբութիւնը, եթէ չըրաւ այդ բանը, պատճառը այն էր որ չուզեց հակառակիլ եւրոպական դաշինքներուն որ սա պէս ըսել կ'ուզէին իրեն. « Մենք յանձնառու կ'ըլլանք խաղաղասիրական միջոցներով հանդարտեցնել կղզին, եթէ կառավարութիւնն առանձինն յանձն առնէր ապստամբութիւնը կասեցնելու հոգը, շատ հաւանական էր որ ընդհանուր խաղաղութիւնը վտանգուէր իր արարքներով. » որով Կայս. կառավարութիւնը հրաժարեցաւ Կրետէ զօրք զրկելու ծրարադրէն, եւ հիմա կ'սպասէ որ Եւրոպական Տէրութիւնները աւարտեն այն գործը զոր ստանձնեցին :

— Երեկի թուրք լրագիրք հաշտութեան կնքուիլը կ'աւետեն. եւ կը խոստանան ամէն օր մաս առ մաս ստոյգ տեղեկութիւն տալ հաշտութեան պայմաններուն վրայ :

— Օսկանայի լրագրաց մէջ կը կարդանք թէ Ռուսիոյ կառավարութեան նպատաւը, Կ. Պոլսոյ մէջ Ռուսական թերթ մը պիտի հրատարակուի, մասնաւորապէս Ռուսական վաճառականութիւնը նպատաւորելու նպատակաւ :

— Կը լսուի թէ երկու Եւրոպացի զրամատէրներ յանձն առեր են որոշեալ պայմաններով վճարել Յունաստանի վրայ զրուած պատերազմական տուգանքը :

— ՆՈՐ ԼՐԱԳԻՐ. — Կայս. Իրաւէ մը, կ'ըսէ Մալմազ. Արաօնութիւն չորհեց Առեւտրական Սենեկի լրագրոյ խմբագիր Եոսուֆեան Զարհէ Էֆ. ի Բերա առնուն Քրանսերէն թերթ մը հրատարակելու :

— ՀՐԳԵՂԻՆ ԴԵՄ. — Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ, Օսմ. հալաւակ Եոսուֆ Հիւանի Էֆ., Տիմիզ-րաքի Էֆ. Ղրիզորիաւիս եւ խալապի Մ. Աղիւի Պէրդի մածուցիկ նիւթ մը հնարած են հրգէհի դէմ : Երէկ հանրօգուտ շինութեանց պաշտօնատան մէջ ատոր փորձը կատարուելով, յաջող արդիւնք ունեցեր է : Պարտեզին մէջ փայտէ խրճիթ մը շինուեր է այդ նիւթով ձեւաւած : Նախարարութեան պաշտօնեայք քարիւղով եւն. կրակ տուեր են խրճիթին, որ չէ բռնկել :

— ՈՃԻՐ. — Իւլվիէ անուն թուրք կին մը, հինչարթի առաւօտ ժամը Յին Լանկա, Թուրքմազ մէյտանի, Շիւքրի անուն փաստաբանի մը վրայ չորս տնգամ ուշ-վոլվիւ պարպիւղով ծանրապէս վիրաւորեց :

ԱՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պուրթէչէ առնուած լուրերն կը գրադեցնեն Սոփիայի քաղաքական շրջանակներն : Կ'ըսուի թէ պայմանագրութեանց հակառակող ընթացքներու զիմադրելու համար, Ռուսմանիա նիւթական ու եւ է զօհողութիւններէ ետ չպիտի կենայ :

— Բեթրապուկէ կը հեռագրեն թէ՛ Ազախու ծովու բերանը շինուած ամրոցներու մէջ կատարուած թնդանօթածղութեան փորձերն յաջող արդիւնք ունեցան : Յիւշեալ ամրոցներուն թիւը յառաջիկային պիտի աւելցուի :

— Հեղին կառավարութիւնը ընդարձակ հրահանգներ պարունակող հեռագրեր ուղղեց իր Բարիդի, Լոնտոնի, Բեթրապուկի եւ Վիէնայի գեսպաններուն :

ՆԿԱՐՆԵՐ

Կիրակի օրն, պարոն մը իւր կնոջն հետ ցորեկուան ճաշի համար սեղան նստած էին. նոյն միջոցին չնչին բանի մը պատճառաւ վէճ մը կը ծագի մէջերնին. եւ կռիւը այն աստիճան կը սաստկանայ որ, կրկուքը մէկանց սեղանին վրայ գտնուած, գանակ, պատառաքաղ, շիշ, գաւաթ, բաց պատուհանէն պարտէզ նետել կըսկըսին. Սպասաւորը այս տեսնելով, ինքն ալ սեղանին վրայ գտնուած ապուրին ափսէն առնելուն պէս պարտէզ կը նետէ.

Պարոնը սպասաւորին այս անսովոր արարքէն վերջին աստիճան բարկացած գոչեց.

— Ծօ՛ւ աւանակ, ապուրին ափսէն ինչու համար պարտէզ նետեցիր.

— Ներեցէք տէր իմ, կարծեցի թէ սեղանը պարտէզ պիտի փոխադրուի.

* * *

Առջի օրը Բերա Բըթի-Շանի պարտէզին մէջ երկու օրիորդներ հետեւեալ խօսակցութիւնը կ'ընէին.

— Շիտակ ըսէ Գաթին, քանի՞ տարեկան էիր երբ սիրահարութեան սկսար.

— Հաւատայ որ միտքս չէ, կ'երեւի որ այն ատեն շատ պզտիկ եմ եղիր.

* * *

Հետաքրքիր պարոն մը ծոյցի մը հարցուց,

— Ինչո՞ւ համար պզտիկ մնալ չուզեր մարդ.

— Որովհետեւ կրկին մեծնալու համար, տարիներով աշխատիլ պէտք է պատասխանեց.

* * *

Պչրուհի մը իւր սիրահարին հետեւեալ տոմսակը գրած էր.

Միակ պաշտելիս,

Անմիջապէս ինծի ծով մտնալու դամիզօլ մը զրկէ, որպէս զի ծով մտած ատենս զքեզ յիշելով մտքիս մէջ ունենամ.

Բոլոր սրտով քոյդ

ՄԱՆԻՇԱԿ

Երկրորդ օրն հետեւեալ պատասխանը առաւ իւր սիրահարէն.

Կենացս արեւը.

Ուզած գամիզօնիդ զրկելու չի համարձակեցայ, խորհելով որ եթէ ծովուն մէջ անզուշութիւն մը ընելով ձեզի դժբաղդութիւն մը պատահի, անշուշտ չէք ուզեր որ ձեր մտքին մէջ գտնուելով ես ալ միտաւող խեղդուիմ.

Ընդունեցէք տիկին բոլոր համակրանքներս . . .
Գամիզօլի տեղ.

* * *

* * *

Նաթանիէլ Լէէ, բազմաթիւ թատրերգութեանց հեղինակն, որ Անգլիացոյց մէջ յիշատակը չյարգուեցաւ, իւր վերջին օրերն Լոնտոնի յիմարանոցի մը մէջ ան-

ցուց. Գիշեր մը պայծառ լուսնի ատեն, իւր ողբերգութիւններէն մին յօրինած պահուն, սեւ ամպ մը կիսովին լուսնին երեսն ծածկեց. Նաթանիէլ այս տեսնելուն, հրամայական շեշտով մը գոչեց.

— Արամա՛ղդ, ել սա լուսնին քիթը առ.

Այս միջոցին աւելի թանձր ամպ մը լուսինը բոլորովին խաւարեց.

— Վայ աւանակ ըստ ինչալով, ես անոր միայն քիթը առ ըսի, այն բոլորովին մարեց.

* * *

Գաղիացի զինով զինուոր մը իւր տամապետին կըսէր.

— Լռէ՛ դու, դուն մարդ չես.

— Հիմայ հակառակը պիտի ապացուցանեմ քեզ ըստ տամապետը սպանալով.

— Երբէք չես կարող, հարիւրապետնիս անգամ առաւօտներն ի՞նչ հրաման կուտայ — այսինչ կայանին համար վեց մարդ եւ տամապետ մը — չը՞սեր, ուրիմն խոստովանէ որ տամապետները մարդ չեն.

* * *

Երեւելի բնագէտին մէկը իւր գիտական կարողութիւնը ցոյց տալու համար զիմնոց կաճառի մը մէջ կըսեր թէ Աստակոզներն ծովուն զարտիւնալներն են.

— Ըսել է թէ ըստ ուրիշ մը, ձեր կարծեօքը, իսաշուելէ առաջ ալ ատոնց դոյնը կարմիր է.

* * *

Թուաբանութեան դասատու մը աշակերտին կը հարցունէր.

— Ծառի մը վրայ տամներկու աղունի կեցած են, որսորդը հրացանը պարպելով հինգ հատը զարկաւ, անոյին քանի հատ կը մնայ.

— Եօթը հատ...

— Ոչ ըստ դասընկերը, հատ մը սնդամ չի մնար, որովհետեւ միւսներն հրացանին ձայնէն թռած են.

* * *

Ժամացոյցս լարելու մոռցեր եմ, երեքին կեցեր է կ'ըսէր ոսկերիչ մը իր գրացի արհեստակցին.

— Լարելուդ պէս դարձեալ կը լսանի ըստ արհեստակիցը անհամբերութեամբ. ես ինչ ընեմ որ իմն վեց ամիսէ ի վեր է երկու ոսկիի գրաւի գրած եմ, ժամացոյցս կեցած, սովասը կը բանի.

* * *

Սեփոն աղա, կերթա՛ս կոր.

— Այո՛, դարձեալ ի՞նչ կայ, բա՞ն մը կուզես.

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, նէ զէյթին եաղի մնաց, նէ տամլա մը քէօմիւր կայ.

— Պէ կնիկ, առտու մընալ բան մը չեմ ուզեր ըսէ.

— Բա կուզեմ կոր տէ չես բերեր կոր, հապա չուզեմ նէ հալըս ուր կ'երթայ.

Վ Ի Պ Ա Կ Ա Ն

Ընթերցասիրաց բազմաց ծանօթ « Կորուսեալ կըտակը » անուն հեղինակած վէպս՝ որն որ բազմաթիւ դժուարութեանց հանդիպելով, երկիցս ընդհատել ստիպուեցինքս յետոյ, դժբաղդաբար, երրորդ անգամ շարաւթական տետրի մը մէջ մաս առ մաս հրատարակել սկսանք։ Բայց անոր արտօնութիւնը մեր անուան առած չըլլալնուս, տպագրիչ արտօնատէրը, բոլորովին ինք օգտուելու մտօք, մեզ հետ կռած ընկերութենէն զատուելով, եւ մեր հեղինակած վէպին մինչեւ հիմայ հրատարակուած թերթօններն ալ՝ որ մենք իրեն յանձնած էինք, իւրաքանչեւ, ետ չի տուաւ⁽¹⁾։ Արդ, արդէն հրատարակուած այդ թերթօններն լմնալէ վերջը, բնական է որ Մոզարի հրատարակիչը չի պիտի կարողանայ շարունակել մեր վէպը։ Ուստի այդ տարաբաղդ պատմութիւնը ամբողջացնելու եւ Ծաղիկի ընթերցողաց մէջ վէպին սկզբնաւորութիւնը չը կարողացողներուն համար, մինչեւ հիմայ հրատարակուած մասին հակիրճ մէկ ամփոփումը աստ հատարակեցինք, որմէ յետոյ ըստ առաջնոյն իրր թերթօն այս օրունէ մաս առ մաս Ծաղիկի մէջ շարունակելով, պիտի ամբողջացնենք ՄԵՐ վէպը։

Յ. Մ. ՀԱՃԵԱՆ

Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

(2) 1854ի պատերազմին, Միքայէլ Դաւիթեանց անուն վաճառական մը անդլիական բանակին ուսուցողը մատակարարել ստանձնելով, Պալքըլափա կերթայ. հոն խիստ հարուստ Ալպանիացի վաճառականի մը հետ կը բարեկամանայ որ Օր. Լուսի անուն հայ օրիորդի մը հետ ամուսնացած է եւ որմէ երկու տարեկան Օհան անուն զաւակ մը ունի, Ատողֆ Պէրնիյէ կեղծ անուան ներքեւ սիկարեան մը, իբր լրագրի թղթակից Սուչոյի հետ կը բարեկամանայ, եւ կինը Լուսին հրապուրելով, զաւակն ալ միասին խոյս կուտան, Սուչո ի խնդրի իւր զաւակին Եւրոպայ կ'ուղեւորի, աղաչելով Միքայէլ Դաւիթեանցի որ՝ ուր որ գտնուի վնասէ իւր զաւակը եւ թէ որ այս մասին տեղեկութիւն մը ստանայ, հետեւեալ հասցէին անմիջապէս իմաց տայ « Կալաց, Զկան վաճառանոց, թիւ 49, Լուքա Միխալովիչ »։

Միքայէլ Դաւիթեանց, Ռուսմանիոյ Պուզրէշ քաղքին մէջ իւր վաղեմի բարեկամը Ռուբէն Խաչատուրեանցի պատմելով այս գէպքը, կ'աղաչէ որ Սուչո Կիրքայի զաւակն ինքն ալ փնտռէ։ Լուսին առեւանդիչը Վիէնայ խոյս տալով, անդ Լուսի ջերմատապէ բռնուելով խելակորոյս հիւանդ կը պառկի, այն միջոցին Օհանի դայեակին անդգուշութեամբ աղեկը սրանդոկին պատշգամէն վար իջնալով կը մեռնի։ Ատողֆ Պէրնիէ որ Տիմիթրո անուն յոյն մ'է, Վիէնայի Որբանոցէն Օհանի խիստ նը-

մանալ տղեկ մը տոնելով, մեռնող տղուն տեղ կանցունէ. որուն ճարն ոսկի խաչը հանելով պիտակին ճիւղ կանցունէ, յետոյ Սուչոյէն գողցած ստակները հաւցնելէ վերջը Լուսին Պուզրէշի մէջ անօգնական կը լըքանէ որն որ ուր տարի վերջը հիւանդանոցի մէջ կը մեռնի, նախապէս քահանային խօստովանելով իւր գործած մեղքը, եւ կ'աղաչէ որ իւր զաւակին հայրը Սուչո Կիրքան գետնալով զաւակն անոր յանձնէ։

Ռուբէն Խաչատուրեանց այն ժամանակ Պուզրէշի մէջ կը գտնուէր. քահանան կը խորհի տղեկը Պ. Ռուբէնին հովանաւորութեանն յանձնել, ուստի տղեկն առնելով անոր կը դիմէ, Պ. Ռուբէն երբ կ'իմանայ թէ բուն իսկ Սուչո Կիրքայի զաւակն է, անմիջապէս Միքայէլ Դաւիթեանցի կը գրէ որնոր Ֆօքշանէն Պուզրէշ գալով, կը խորհի որ Պ. Ռուբէն անձամբ Կալաց երթալով Լուքա Միխալովիչէն Սուչո Կիրքայի ուր գտնուի իմանայ, Ռուբէն Կալաց հասնելով կը տեղեկանայ թէ Լուքա Միխալովիչ կրկու տարի է ի վեր մեռած է. Կալացի մէջ գիշեր մը, պատահմամբ Տանիւպ գետին մէջէն խեղդուելու մօտ՝ Ֆիլիպ անուն մարդ մը կազատէ, որուն հետ մտերիմ բարեկամութիւն կը հաստատէ, յետոյ Պուզրէշ վերագառնալուն Օհանը որդեգրելով առաջին կարգի դպրոց մը կը դնէ, հինգ տարի վերջը տղան բաւական ուսումն առած, դպրոցէն ելնելով Միքայէլ Դաւիթեանցի քով գրագրութեան կը մտնէ։ Դժբաղդաբար տարի մը վերջը Միքայէլ Դաւիթեանց կը մեռնի եւ իւր զոյգը երկու միլիօն ֆրանք Ռուսմանիոյ ազգային զրամատուէր կը դնէ պայմանաւ որ տան եւ հինգ տարի շահագործուելէ յետոյ, Պօլիս, եղբօրը Յուսիկ Դաւիթեանցի զաւակներուն տրուի, եւ կտակակատար կը կարգէ Ռուբէն Խաչատուրեանցը. Օհանին ալ հարիւր հազար ֆրանքի մաս մը հանելով, Դաւիթեանց, իւր կտակին մէկ օրինակը եղբօրը այրին, աիկին Սարգիսէի զըրկած էր ժամանակին, եւ աղաչած էր Պ. Ռուբէնին որ պայմանաւոր լրանալուն մօտ Պօլիս երթալով, եղբօրն այրին եւ իւր զաւակներն առնելով Ռուսմանիա բերէ։

Տիմիթրո՝ որ ապագային իրեն շահու աղբիւր մը ընելու համար Օհանին վրայ միշտ կը հսկէր, եւ զաղնտաբար սերտ բարեկամն եղած էր, Օհանէն Դաւիթեանցի այս հրիտակը լսելով, եւ այս մեծ գումարը իւրացնելու համար զիւական խորհուրդ մը յղանալով, Օհանին աջակցութեամբ իւր նիւթած դաւը հետեւեալ կերպիւ մասամբ զլուխ հանեց։

1870ի Յունիստ ամսոյն մէջ Պ. Ռուբէն Պօլիս պիտի ուղեւորէր Յուսիկ Դաւիթեանցին այրին ու երկու զաւակները դանելով Պուզրէշ գաղթելու համար՝ Օհան իւր հայրագրին աղաչեց որ զինքն ալ միասին տանի, այս առթիւ կ'ըսէր Պօլիսը աեսած կ'ըլլամ. Ռուբէն հաւանելով Օհանն ալ միատեղ կ'առնէ։

Ճանքան փոթորկի ատեն Օհան իւր հայրագիրը ծով կը նետէ ու Պօլիս հասնելուն, զինքն սպասող Տիմիթրոյին հետ Դահիբէ կ'ուղեւորի. Պ. Ռուբէն Խեղդուելէ ազատելով, Օհանէն վրէժ լուծելու համար ինքն ալ Դահիբէ կ'երթայ, ուր հինգ ամիս իզուր Օհանը փնտռելէ վերջը գիշեր մը Գանթարայի զաւիւր փողոցներէ միոյն մէջ չորս

(1) Միթէ տառնիկ բան կ'ըլլայ պիտի ըսեն . . . մենք ալ զարմացանք, բայց կ'ըլլայ եղեր. կարմիր գոյնի վրայ զաղափար չունեցողը անշուշտ պատուոյ մասին այնչափ բժախեղութիւն չընեն։

(2) Վերջին անգամ կորուսեալ կտակը հրատարակած ատեննիս վէպիս անձնաւորութեանց անունները փոխելու հարկադրուեցանք, այս անգամ դարձեալ նախկին անունները պիտի գործածենք։

չարագործներ մարդու մը վրայ յարձակած տեսնելով՝ վրայ կը հասնի եւ չարագործը խոյս կուտան, եւ մեծ կ'ըլլայ զարմանքը տեսնելով որ վերաւորեալ մարդը Տանկազ գետէն խեղդուելէ ազատած Ֆիլիպ անուն անձն էր :

Ռուբէն Օհանը գտնելէ յոյսը կտերով Պուզրէշ կը վերադառնայ : Օհան եւս Ռուբէնի հալածանքէն ազատելով, Պօլիս կը վերադառնայ Տիմիթրօյի հետ, եւ Բերայի մեծ հրդեհէն օգտուելով, Կիլիկի Սարգիսի տունէն Դաւիթեանցի թէ կտակը եւ թէ Տիրան անուն վեց տարեկան զաւակը գողնալով, աղեկը Տիմիթրօյին կը յանձնէ : Տասը տարի ժամանակ անցնելէ յետոյ Օհան, որ մը տիկին Սարգիսի աղջկան Օր Սարգիսիին կը հանդիպի, եւ խօսակցութեան միջոցին կը հասկնայ թէ Տիրանին քոյրն է, ուստի զաղտնաբար հետեւելով բնակութեանն կը սորվի : այս միջոցին Ռուբէն Սալատուրեանց ալ Պօլիս եկած է, Օհան՝ Սալատուրեանց լրտեսած պահուն՝ ինքն ալ Օհանը լրտեսած, եւ ծախելով զօստարանին մէջ հետը բարեկամանալով, լաւ մը գինովցնելէ վերջը, Ֆիլիպ ճղնաւոր մականունակուն զաւակը թողնելով (այն անձն որ երկու անգամ մահունէ ազատած է Ռուբէն) տան մը մառանին մէջ կը փակէ, եւ վրայէն Դաւիթեանցի կը տակը փտուելուն, Կիլիկի Սարգիսի ուր գտնուիլը Օհանին գիտնալէքը կռահելով, բանտարկեալը Ֆիլիպի հսկողութեան յանձնելով, առաւօտուն զալու պայմանաւ կը մեկնի :

Ֆիլիպ որ Սուշօ Կիրգա վաճառականն է, Ռուբէնին պատմութենէն իմանալով որ Օհան իւր զուակն է, եւ զայն անմեղ կարծելով, Ռուբէնին մեկնելէն յետոյ Օհանը մառանէն կը հանէ եւ քսան հազար ֆրանքի չէք մը տալով, կ'ստիպէ որ Պօլիսէն մեկնի, պայմանաւ որ Տիլիկի Սարգիսի ուր բնակիլը իրեն ըսէ : Օհան կեղծ հասցէ մը ըսելով կը պատրէ զայն եւ խոյս կուտայ : Տիմիթրօ Օհանէն կասկածիլ սկսելով, Տիրանը՝ Իւսկիւմբիւ գեղէն՝ որ խժողութ կնոջ մը քով թողած էր, կ'սունէ եւ Օրթա չէշ մէի սրճարանին մէջ սպասաւորող Թաղէին կը յանձնէ որպէսզի Ֆէնէր գտնուող իւր մէկ գինական բարեկամին տանի :

Ահա ասկէ վերջը կըսկսի պատմութեանս շարունակութիւնը :

ԿՈՐՈՒՍԵԱԼ ԿՏԱԿԸ

ՆԵՂԻՆԱԿ

Յ. Մ. ՀԱՃԵԱՆ

ԳԼՈՒԽ Է.

ՊԱՏՐՈՒՄԾ

1870 թ Բերայի մեծ հրդեհէն յետոյ, չողնաւաւորն Բարեգործական ընկերութիւնը, հրկիզեալներուն նպաստ մը ըլլալու համար, Եէնի մահալլէն մինչեւ Եէնի գիւղ հանդիպող չողնաւ մը յատկացուց որն որ երկու զու-

րուշի Պօլիս կը փոխադրելու ճամբորդները Բայց այս նըպաստը խիստ անըպատա պայմաններով սահմանափակուած էր կարօտելոյ : օրինակի համար առաւօտները արշալոյսուն կը մեկնէր Եէնի մահալլէն եւ իրիկուն ժամը իննին կը մեկնէր կամուրջէն : ասկէ զատ առաւօտները՝ առանց սուրիւի ձայնով մեկնելու նշան տալու, խոյս կուտար Եէնի մահալլէն եւ նաւապետին արուած հրահանգի մը համեմատ՝ եթէ հանդիպելիք նաւամատոյցին վրայ բազմութիւն տեսնուէր, առանց այդ նաւամատոյցը հանդիպելու, իւր ճամբան կը շարունակէր, եւ այս ալ ինչպէս յայտնի է, նպաստաւորեալներու համար կարի աննպաստ էր :

Մեր այս անցքերը պատմած առաւօտուն, Իքիլիկ չողնաւը՝ (այս անունը տուած էին) կարծենք մեքենայի խանգարման մը պատճառաւ, փոխանակ առաւօտուն ժամը իննին, ժամը տասն եւ մէկը քառորդ անցած մեկնեցաւ Եէնի մահալլէն, որուն մէջ կը գտնուէին նաւաւաւորներն ու Պ. Ռուբէնը : առաջին նաւամատոյցը Մէսար պուրնի երկու ճամբորդ միայն կար : ստոյք ալ արդէն ընթերցողաց ծանօթ Թաղէն ու Նիքօ անուանեալ պատանին էր որոնք ինչպէս յայտնի է, Օրթա-Չէշ մէկն եկած էին :

Շողնաւը Մէսար Պուրնու հանդիպելէ յետոյ իւր ճամբան շարունակեց : Թաղէ պատանին հետ չողնաւ մանկուն խելաց կողմը երթալով, ճիշդ Պ. Ռուբէնին եւ մեկնեցան զէմը նստան :

— Աղէկ հասանք ըսաւ Թաղէ աճապարանքէն հեւալով, նոզվից արմատ, ծխախոտի տուփս ալ խանութը մոտցայ, անշուշտ քուկդ վրադ է, հանէ մէկ մէկ սիկառ պլորենք :

— Ես ծխախոտ չեմ գործածեր պարոն ըսաւ պատանին :

— Ահաւասիկ ձախորդութիւն մը, բայց ինչ օղուն, համակերպելու է ըսաւ Թաղէ փիլիսոփայաբար :

Պ. Ռուբէն վայրկեանէ մը ի վեր Թաղէին քովը նըստող պատանին կը դիտէր : իսկ մեկնեալը խոր մտածութեան մէջ թաղուած, իւր շուրջը անցած դարձածին ամենեւին ուշադրութիւն չէր ընել :

— Սա պատանին դիտելիք ըսաւ Պ. Ռուբէն Մեհակեացին :

— Ո՞ր պատանին, հարցուց Կիրքա մտախոհութեանս սթախելով :

— Սա մեր զիմացը նստող պատանին, զարմանալի բան, անդիմադրելի համակրութիւն մը ազդեց ինձ : խեղճը կարծես մեծ վշտով մը կը տառապի :

— Հազած ցնցոտիներէն յայտնի է որ աղքատ է : ըստ իս, այս տարիքը ունեցող պատանին երբեք համար դործ չի պակսիր եթէ ծոյլ, կամ ուրիշ մոլութիւն մը չունենայ, քովը նստողը կը ճանչնամ, ապիկար սրիկային մէկն է :

Տեղ Լուսորոյս՝ Ա. ՍԱՔԱՅԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՐԵԱՆ

(Նախկին ՊԱՂՏԱՍՏԱՆՆԻ Տպարան)

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համադ 14.